

In dit document vind je de schrijfoopdrachten behorend bij De Grote Poëzieprijs 2021, gebaseerd op gedichten van de vijf genomineerden voor deze prijs: Paul Demets; Mattijs Deraedt; Bernke Klein Zandvoort; Liesbeth Lagemaat en Alfred Schaffer. De opdrachten zijn gemaakt door de docenten van de School der Poëzie, in opdracht van Prijs de Poëzie. De opdrachten zijn verbonden aan de werkbundel *Impromptu, werkbundel De Grote Poëzieprijs 2021*, de paginanummering in de opdrachten verwijst naar de pagina's in deze bundel.

SCHRIJFOOPDRACHTEN BIJ *DE HAZENKLAGER* VAN PAUL DEMETS

OPDRACHT 1 door docent Jos van Hest

1. Lees het gedicht nr. 4 in de serie *Enculturatie* uit '*De hazenklager*' van Paul Demets op P 6.
 - Wat gebeurt er in het gedicht?
 - Hoe zou je de sfeer van het gedicht kunnen omschrijven?
 - Wat valt je op, aan details, woordgebruik, klank, beeld?
 - Wat voor beweging, verloop zie je in het gedicht?
 - Is het gedicht 'echt', een droom of iets anders? Waarom denk je dat?
 - Doet het gedicht je denken aan een eigen ervaring, een eigen droom, gevoel?
2. Maak in steekwoorden een lijstje van eigen vreemde, (vervreemdende) ervaringen. Dat kunnen echt beleefde ervaringen zijn, maar ook gefantaseerde of gedroomde. Een paar voorbeelden:
 - Je komt binnen op een feestje en je voelt je opeens raar of ongewenst.
 - Je ligt in bed en je krijgt het fysieke gevoel dat je een reus bent of juist heel klein.
 - Je loopt door een winkelstraat en je denkt dat iedereen die je ziet ooit doodgaat.
3. Kies een onderwerp uit je lijst en schrijf er uit het gedicht de heftige woorden '*gloeien*', '*groeien*' en '*schroeien*' bij. Die woorden verhefven het gedicht van Demets, maken het warmer en heter, verergeren het. Verzamel losse woorden bij deze combinatie. Alles kan, niets is te gek.
4. Maak gebruik van je losse woorden en schrijf een gedicht over jouw gekozen, vervreemdende invalshoek. In je gedicht komen de woorden '*gloeien*', '*groeien*' en '*schroeien*' voor. Die werkwoorden kunnen verbogen worden: een ander onderwerp (ik gloei, hij gloeit, de kamer gloeit, de auto's gloeien), een andere tijd (het beeldscherm gloeide, onweerswolken groeiden, de aarde was verschroeid). Laat je inspireren door Demets; kijk bij hem de kunst af maar volg je eigen spoor.

OPDRACHT 2 door docent Ilonka Verdurmen

1. Lees de gedichten van Paul Demets die zijn geschreven met de Zweedse klimaativiste Greta Thunberg als bron van inspiratie op P 9.

2. Hoe sta jij tegenover het klimaat en de bedreigingen van het voortbestaan van de aarde? Wat voor invloed heeft of had het op jou?
3. In de gedichten van Paul Demets komen de woorden *akker, lucht, ijsschotsen, kou en bomen* voor. Kies een eigen voorbeeld en beschrijf: Wat is er te zien? Wat is er te horen? Wat gebeurt er? Waar ben jij zelf en wat is er om jou heen te zien? Wat ben je aan het doen?
4. De *ik* in de gedichten ligt uren op de bank, kijkt naar een scherm, verschijnt achter een raam, bloedt, keert naar huis terug, wordt woedend.
5. De gedichten zijn in de je-vorm geschreven. Het lijkt of de *ik* tegen zichzelf praat. In gedicht 1 lijkt *de lucht moeite met inhaleren* te hebben en *jij kwam je lichaam niet uit*. In gedicht 5 *kamt november* de bomen en de kou snijdt kloven.

Beide gedichten bestaan uit 11 regels. Er zijn telkens drie strofes van drie regels en twee losse regels.

6. Schrijf een gedicht in de je-vorm dat bestaat uit 11 regels en drie strofes van drie regels en twee enkele regels.
 - Gebruik jouw antwoorden uit de voorbereiding.
 - Beschrijf in beelden een scène waarin een tegenstelling aanwezig is tussen wat er gebeurt in de natuur, op aarde / met het klimaat en de *jij* in jouw gedicht.
 - Hoe verhoudt de '*jij*' in het gedicht zich met de natuur/klimaatsscène die jij beschrijft?
 - Is er een reactie, een vraag?

OPDRACHT 3 door docent Jacques Brooijmans

De bundel *De hazenklager* gaat over de verhouding tussen mens en natuur.

1. Lees Liminaliteit 5 op P 5.
 - Denk aan je kindertijd en schrijf een minuut lang zonder nadenken zoveel mogelijk woorden op die te maken hebben met de natuur en met buiten zijn.
 - Beschrijf in een paar regels een herinnering die alles te maken heeft met de natuur. Een herinnering die zich in de natuur, buiten afspeelde.
 - Kies vier woorden uit het gedicht die het meest of het dichtst bij je eigen herinnering komen. Of die je eigen herinnering versterken.
 - Schrijf op: een gedicht in vier strofes van elk drie of vier regels. Gebruik al je materiaal.
2. Lees Enculturatie 6 op P 6.
 - Schrijf op een herinnering waarbij je heel goed keek naar een dier. Wat zag je precies? Was er een ander mens bij betrokken, of andere mensen? Welke gevoelens riep wat je zag bij je op?
 - De dichter dicht: *Ik werd meer dier dan mens*. Hoe was dat voor jou? Kon je je inleven in het dier, bleef je afstandelijk, ervoer je verbondenheid, noem maar op.
 - Schrijf een gedicht met drie strofes van rond de vier regels.
3. Lees Zoönose 7 op P 5.
 - Schrijf alle woorden op uit dit gedicht die voor jou met verval (van de natuur) te maken hebben. Zet ze onder elkaar.
 - Schrijf achter elk opgeschreven woord een ander woord of een korte regel die er voor jou mee te maken heeft.
 - Schrijf met de woorden en regels die je nu hebt een gedicht met zes of zeven strofes van elk twee regels waarin je een ander met de feiten confronteert. Je hoeft niet al het materiaal te gebruiken.

- Schrijf een alternatieve versie waarin je de natuur als een geliefde voorstelt. Misschien gebruik je nu andere woorden uit je verzameling. Ben je verontschuldigend? Of strijdbaar? Of is je toon filosofisch?

OPDRACHT 4 door docent Jos van Hest

Lees het gedicht 4 uit de cyclus Liminaliteit op P 4 van de werkbundel.

In het gedicht speelt een spel een rol waarbij je in een menseneter veranderd kunt worden door de 'boswachter'. Er zijn verschillende versies van dit spel. Als je beweegt word je opgegeten en word je ook een beer of menseneter. In het spel gaat het om metamorfoses, veranderingen. Als je groter wordt, moet je je aanpassen aan de grote mensenwereld. "We beten toe om niet gegeten te worden."

1. Maak een lijstje van kinderspelletjes/kinderliedjes die je kent van vroeger.
 2. Schrijf een gedicht waarin je de spelregels en regels uit het liedje dat bij het spel hoort verwerkt. Plaats het in een omgeving. Maak het extra wreed.
-

SCHRIJFOPDRACHTEN BIJ

DE SCHADUW VAN WAT ZO GRAAG IN DE ZON WAS BLIJVEN STAAN VAN MATTIJS DERAEDT

OPDRACHT 1 door docent Ilonka Verdurmen

Lees het gedicht *Als een wit mes* op P 14.

In het gedicht komen verschillende beelden voor: *als een wit mes*, het *schijnsel van roze neon en zeemeerminnen achter glas*, de winter wordt een *zwarte carrousel* en een *beest met grote, gele ogen*, een *gewei* boven het hoofd, een *moeras* dat de 'ik' opslokt.

1. Verzin een *plek buiten* waar jij de nacht in zou willen duiken. Wat is er op deze plek te zien? Is er water? Een rivier of een meer? Zijn er ook gebouwen? Probeer andere dingen te verzinnen dan in dit gedicht staan. De plek hoeft niet in het echt te bestaan of zelfs maar te kunnen bestaan.
2. De 'ik' in dit gedicht *herontdekt* zijn *eenzaamheid* en de beelden die hij kiest lijken te passen bij dit gevoel. Kies ook een gevoel dat de 'ik' in jouw gedicht ervaart. De 'ik' duikt als een *wit mes* de nacht in maar klimt ook de *marmere treden* op met een *gewei* boven zijn hoofd. Er is sprake van een *contrast* tussen de 'ik' en zijn omgeving. Het *moeras* slokt hem langzaam op.
3. Het gedicht is in de ik-vorm geschreven en bestaat uit drie strofes van drie regels en twee van twee regels. De titel wordt in de eerste regel herhaald. Begin jouw gedicht met een vergelijking zoals '*als een wit mes*'. Hoe duik jij de nacht in? Schrijf dan drie strofes van drie regels en twee strofes van twee regels. Gebruik de beelden die jij in de voorbereiding hebt bedacht en werk de tegenstelling tussen de 'ik' in jouw gedicht en de omgeving/plek uit.

OPDRACHT 2 door docent Jacques Brooijmans

De bundel *De schaduw van wat zo graag in de zon was blijven staan* gaat over man zijn in de 21ste eeuw.

1. Lees *Moorsele II* P11.
Schrijf de antwoorden op de volgende vragen op:
 - Waar ben jij als kind opgegroeid? Waar woonde je toen je acht, negen, tien of elf jaar was?
 - Met wie speelde je?
 - Wat maakte jou een jongen, wat maakte jou een meisje?
 - Welke jongens en meisjes kende je? Hoe vond je ze? Tegen wie keek je op?

- Vond je jezelf jongensachtig, meisjesachtig, of de ene keer dit en de andere keer dat, of iets ertussenin? Of altijd allebei?
- Wanneer voelde je je erg een jongen, of een meisje? Of juist niet? Wanneer stoer, of juist niet, lief of juist niet? Klopte het?
- Schrijf ook op: *twee woorden* uit het gedicht die je wilt gebruiken.
- Geen doorsnee woorden.
- Kies zelf een plek, een handeling, een tijdstip en noteer.

Schrijf nu je gedicht met al je materiaal. Laat je inspireren door de vorm van het gedicht *Moorsele II*.

2. Lees *Schedel* op P 15.

Beschrijf in drie korte regels een gedachte, een idee, waarbij telkens de derde regel is: *Maar dat doen jongens/mannen/meisjes/vrouwen (zelf kiezen!)..... niet.*

- Dezelfde opdracht nog een keer, met een andere gedachte of idee natuurlijk.
- Vul aan: *ik zie mezelf als.....* (maak er twee of drie regels van).
- Schrijf op: een lichaamsdeel; een muziekinstrument; een bericht uit het nieuws of een herinnering waarin de verhouding tussen jongens/mannen en meisjes/vrouwen een rol speelt. Of tussen mannen en vrouwen onderling.
- Schrijf een gedicht met vijf witregels waarin je alles wat je al hebt opgeschreven verwerkt.

3. Lees *Je vraagt me* op P 16.

- Bedenk vier dingen die mensen je zouden kunnen vragen. Persoonlijke vragen over wie je bent en wat je doet. Direct of indirect hebben ze met mannelijkheid en vrouwelijkheid te maken. Schrijf ze op.
- Bedenk ook wat je antwoorden zouden kunnen zijn. Ook alternatieven. Noteer.
- Schrijf eerst een ruwe versie van je gedicht. Daarna gestileerd, als een gedicht in de vorm van *Je vraagt me*.
- Het gedicht bestaat uit 5 strofes. De eerste vier beginnen met een variant op: *Je vraagt me*

SCHRIJFOPDRACHTEN BIJ *VELDWERK* VAN BERNKE KLEIN ZANDVOORT

OPDRACHT 1 – Ilonka Verdurmen

Lees het gedicht van Bernke Klein Zandvoort op P 23.

In het gedicht beschrijft zij een bijzonder moment tussen slapen en waken in een *'nacht in de nacht'*. Ze luistert naar het kloppen van haar hart, haar *'borstkapel'*. En ze bekijkt in gedachten het *gebouw* waarin zij slaapt en de mensen die liggen *tussen alles wat rechtop blijft staan*. Ze wordt wakker achter gesloten ogen en stelt zichzelf de vraag of *wat niet gezien wordt er ook niet is* en ze besluit het gedicht door te vertellen dat ze tot haar negentiende geloofde dat in een schelp een geluidsopname kon *'blijven hangen'*. Het gaat in het gedicht dus over zien en gezien worden, luisteren en gehoord worden en beelden waar je je pas van bewust wordt als je er bij stil staat, de horizontale mensen in een verticaal gebouw. Het is een overweging in de nacht in de nacht.

1. Stel je voor dat je slaapt op een bijzondere plaats. In de *nacht in de nacht* word je wakker en je denkt aan het *gebouw* of de *plaats* waarin je slaapt.

- Hoe ziet dit gebouw of deze plaats eruit? Wat is er te zien?
- Zijn er andere mensen of dieren?
- Waar *luister* je naar? Luister je naar het kloppen van jouw hart of naar jouw ademhaling of naar het ritselen van de lakens of het ruizen in de buizen?

2. Wat is een *eeuwig irritante vraag* die door jouw hoofd speelt? Misschien vraag je je 's nachts nooit iets af maar je kunt ook een vraag verzinnen voor de hoofdpersoon in jouw gedicht.

3. Verzin ook iets wat jij geloofde als kind waar je het gedicht mee af kunt sluiten
4. Begin jouw gedicht met de regel *'er is een nacht in de nacht'* of een variatie hierop. Gebruik jouw antwoorden uit de voorbereiding. Beschrijf de nachtelijke gedachten in het hoofd van jouw hoofdpersoon en in de nacht en bij het ontwaken. Bernke Klein Zandvoort gebruikt geen hoofdletters en rijmt niet – neem dit voor deze opdracht over. De titels van haar gedichten plaatst zij onder haar teksten.

OPDRACHT 2 door docent Jos van Hest

Lees het gedicht *inzoom* op P 21.

De kernvraag van het gedicht is *'wat beweegt...'*.

1. Schrijf ook een gedicht waarbij je inzoomt.
Kies voor een mens of een dier, of ding/voorwerp, element uit de natuur of een meubelstuk, huis of gereedschap of...
Vraag je af wat jouw hoofdpersoon / ding / dier / of *'beweegt'* en denk na over hoe zich dat manifesteert. Kun je er een beweging of richting bij bedenken? Kun je het gedicht schrijven zonder dat de lezer merkt waar het over gaat?

SCHRIJFOPDRACHTEN BIJ VISSENSCHILD VAN LIESBETH LAGEMAAT

OPDRACHT 1 door docent Ilonka Verdurmen

Lees het gedicht van Liesbeth Lagemaat op P 27.

Het is een droombeeld van haar hoofdpersoon Elpis, een meisje dat is geïnspireerd door de Vlaamse legende van de Fiere Margriet, Margaretha van Leuven, die rond 1207 werd geboren. Zij werkte in een herberg en werd als jong meisje verkracht en vermoord en in een rivier gegooid. Volgens de legende werd ze door vissen stroomopwaarts gedragen, op een *'vissenschild'*. Ze had zich met kracht verzet tegen haar verkrachter. De naam Elpis betekent hoop en is verbonden met de Griekse mythe over de *Doos van Pandora* waaruit al het kwaad is ontsnapt om zo de wereld te teisteren. Op het allerlaatste komt de *Hoop* op de aarde.

Liesbeth Lagemaat gebruikt veel samengestelde woorden zoals *vissenschild, nachtmatras, forellenpoort, waterheining, vissenskleed, golvenschild, hersenwaan, ochtendschim, pluimgrassen, schuifelpas, teenpunten, damwand, onderwaterklokken*.

In de bundel wordt het verhaal verteld vanuit verschillende personages zoals de kalligrafist, Elpis zelf, de Daalderse Vrouw (de herbergierster) en Allesman/Nietsman. Zij schrijft steeds tweeregelige verzen.

1. Kies een *waargebeurd verhaal* waarover je wilt schrijven. Jouw hoofdpersoon voert het woord. Voeg *sprookjesachtige elementen* toe aan jouw verhaal – denk bijvoorbeeld aan de vissen in het verhaal van Elpis.
 - Waar speelt jouw verhaal zich af?
 - Welk moment uit het verhaal wil jij beschrijven?
 - De hoofdpersoon ziet voor zich wat er zal gebeuren in een soort droom.

2. Schrijf een gedicht in *tweeregelige strofen* waarin je veel *samengestelde woorden* verwerkt. Jouw hoofdpersoon vertelt wat er met hem of haar gaat gebeuren. Voeg een *sprookjesachtig element* toe. Let op het *ritme* in de regels en hoe je de woorden verdeelt over de regels.

OPDRACHT 2 door docent Ineke Holzhaus

De gedichten van Liesbeth Lagemaat zijn rijk aan taal en verbeelding. Ze gebruikt in haar poëzie bijzondere woorden, soms heeft ze zelf een woord bedacht, soms smeedt ze een paar woorden aan elkaar waardoor er een nieuw woord ontstaat.

1. Woorden: Opdracht bij wijze van oefening:

- Zoek een paar van die woorden op in haar gedichten en schrijf ze op je blad.
- Zoek dan naar woorden die je aanstaan en combineer deze met de bijzondere woorden die je opschreef. Kijk of je nu zelf nieuwe combinaties kunt maken, misschien met eigen nieuwe woorden. Schrijf met deze woorden een klein gedicht van drie regels.

2. Personages.

Elips, Schaduwwzusje, Nietsman; zijn namen van de mythische personen die aan de geest van de dichter zijn ontsproten. Allemaal hebben ze een rol in haar lange vertellende gedicht.

- Verzin zelf een mythisch personage met de trekken van een held of heldin, of een antiheld of antiheldin en denk daarbij aan: een veelzeggende naam; bijzondere karaktertrekken; geboorteplaats (stad, of dorp, natuur, zee, bergen, water etc.), scholing (school, werkplaats, tempel, bibliotheek), uiterlijke kenmerken, kleuren etc.
- Wat is het doel van het personage in je verhalende gedicht? Zijn of haar streven.
- Verzin dan een tegen - personage dat op vele manieren anders is dan je eerste personage. Ook hem of haar geef je een naam en een doel om naar te streven, waarmee je het streven van je eerste personage dwarszit.

Lees het fragment op pagina 29. Soms herinnert ze zich...

- Bedenk op welk moment in je verhaal de twee personages elkaar op gespannen voet ontmoeten.
- Gebruik delen van je drieregelige gedicht om je verhalende gedicht mee te beginnen. Telkens als je een bijzonder woord gebruikt, breid je dat, zoals Lagemaat, uit met een ander woord, zodat er reeksen woorden ontstaan, bv. een *achtzaam afsprakige wandeling, gluipe pupil, Schoudergevlou, Halszwans*.
- Schrijf een gedicht van maximaal 18 regels, elke strofe bestaat uit twee regels.

SCHRIJFOPDRACHTEN BIJ *WIE WAS IK* VAN ALFRED SCHAFFER

OPDRACHT 1 door docent Ineke Holzhaus

Op pagina 38 van de werkbundel gaat de dichter Alfred Schaffer in gesprek met zijn moeder. Je kunt het gedicht als één doorgaande tekst opvatten, maar je kunt ook de dialoog volgen die tussen haken is geplaatst. Dit is een gesprek tussen een moeder en een zoon, maar de moeder is er niet. De zoon zoekt in zijn eigen herinneringen naar haar. Hij praat met haar op papier. Het gaat over kleine en grote dingen, maar ze zijn allemaal belangrijk. De zoon is er niet zeker van of het zijn eigen herinneringen zijn, of die van haar of zijn het zijn gedachten die hij aan haar toeschrijft? Zij is in het gedicht in elk geval zijn tegenspeler.

1. Denk aan een persoon die in je leven belangrijk is geweest, met wie je lang geen contact hebt gehad. Iemand is gestorven, iemand zit in de gevangenis, iemand kan niet lezen, iemand heeft geen e-mail of wifi etc.

- Schrijf enkele trefwoorden op, nog geen regels of zinnen, woorden die je doen denken aan die persoon, aan je tegenspeler. Ook kleine details zijn belangrijk. Denk daarbij aan kleuren van ogen of huid, locatie, (binnen of buiten, objecten in die ruimte); aan muziek, aan stemgeluid en denk dan pas aan de woorden die werden gesproken.
- Welke woorden werden gezegd door je tegenspeler? Oude wijsheden, spreekwoorden, recepten voor lekkere gerechten, adviezen, opdrachten?
- Noteer terwijl je denkt. Schrijf vervolgens je *eigen woorden*, die je ooit hebt gezegd maar ook die je hebt gedacht of nu denkt. Schrijf zonder te piekeren, zoveel mogelijk woorden, alles door elkaar.
- Rust even uit, maak bijvoorbeeld een kleine tekening en denk niet aan de woorden.

- Daarna onderstreep je de woorden die het belangrijkste zijn. Combineer de regels die je hebt geschreven tot een dialoog, een tweegesprek. Misschien is het onderwerp niet meteen duidelijk, of wie er precies aan het woord is, de lezer mag wel een beetje raden, maar op het einde moet de situatie wel helder worden.
- Schrijf een gedicht van telkens drie regels, zoals Alfred Schaffer, maximaal 5 strofen.

OPDRACHT 2 door docent Ilonka Verdurmen

Lees het gedicht *Impromptu* (improvisatie) van Alfred Schaffer, P 38 t/m P 41.

In dit gedicht doet Alfred Schaffer of hij een radioprogramma (podcast) presenteert en een gast gaat interviewen: zijn moeder die niet meer leeft. Tegelijkertijd spreekt hij zijn luisteraars toe en vertelt over zijn eigen leven op een eiland, zijn vader die een ex- was en hij verwerkt herinneringen uit zijn jeugd in het relaas (echt of verzonnen).

Het gedicht is geschreven in strofen van drie regels. De passages die gericht zijn aan de luisteraars/lezers staan tussen haken [..].

1. Stel je voor dat jij over 10 jaar (of meer) een podcast gaat maken met jouw moeder. Jij zit achter de microfoon en je denkt over jouw jonge jaren. Waar speelde je? Waar was je boos over? Bang voor? Wat deed je toen je nog klein was?

Alfred Schaffer beschrijft een bijzonder moment, toen zijn moeder 's nachts op de uitkijk stond en het water '*een dansvloer glinsterend zwart met de maan als een waaklamp erboven*'. Zij duikt in de zee en zwemt naar de verte en pas na dagen voelden zijn voeten '*een bodem*'. Heb jij ook zo'n herinnering die je kunt verbinden met het tijdsbesef van iets dat oneindig lang leek te duren?

2. Schrijf een monoloog waarin je doet of je een podcast maakt met jouw moeder. Flarden van herinneringen, beelden, komen bij je op. Schrijf 5 – 10 strofes van drie regels. Spreek af en toe de luisteraar aan met u. Verwerk ook de bijzondere herinnering in jouw tekst.

OPDRACHT 3 door docent Jos van Hest

Op P 43 staan 36 van de 100 strafregels die Alfred Schaffer schreef. Lees ze en schrijf er 25, uitgaande van je zelf. Gebruik de formulering '*Ik was..*'.